

H3N KAA TOOL-NOMINEJA (adj., värit, subst.)

(päivitelty 25.1.2024)

H3 HEPREA SANASTOT <https://gen.fi/h3.html>

H3N NOMINITYYPPEJÄ <https://gen.fi/h3n.html>

H3N Kaatool-nomineja (adj., värit, subst.)

<https://gen.fi/h3n-kaatool-nomineja.html>

SISÄLLYSLUETTELO (luonnos)

00. Dokumentteja

0. Johdanto

1. Vahvoja kaatool-nomineja

1.1 Kaatool-substantiiveja

1.2 Shalosh num. kolme

1.3 Vahvoja kaatool-adjektiiveja

1.4 Matok adj. makea

2. Heikkoja kaatool-adjektiiveja

2.1 Värejä

2.2 Muita heikkoja kaatool-adjektiiveja

00. DOKUMENTTEJA

H Heprea, sivukartta

<https://gen.fi/h-sivukartta.html>

Academy of the Hebrew Language (Hebrean kieliakatemia) (AHL)

<https://hebrew-academy.org.il/>

Biblia Hebraica Stuttgartensia. A Reader's Ed. Deutsche Bibelg. 2014 (BHSR)

Brown–Driver–Briggs Hebrew and English Lexicon.

Hendrickson [1906] 2014 (BDB)

<https://delitz.fr/bdb/>

Etymological Dictionary of Biblical Hebrew by Rabbi Samson Rafael Hirsch.

Ed. Matityahu Clark. Feldheim 1999 (Hirsch)

<https://books.google.ca/books?id=eVAAfn6ltb4C&printsec=frontcover&hl=fi%23v=onepage&q&f=false>

Even-Shoshan, Avraham: Konkordantsia chadasha.

Hamilon Hechadash 2000 (EShK)

Klein, Ernest: A Comprehensive Etymological Dictionary

of the Hebrew Language. Macmillan 1987 (Klein)

https://www.sefaria.org/Klein_Dictionary?lang=bi

Koehler & Baumgartner: The Hebrew and Aramaic Lexicon

of the Old Testament. Brill 2001 (HALOT)

Liljeqvist, Matti: Vanhan testamentin heprean ja aramean sanakirja.

Finn Lectura 2010 (MLH)

Lisowsky, Gerhard: Konkordanz zum hebräischen Alten Testament.

Dritte Auflage. Deutsche Bibelgesellschaft 1993 (KHAT)

Milon Even-Shoshan. Vol. 1–6. Hamilon Hechadash 2003 (EShM)

Seppälä, Seppo: Heprea–suomi-sanakirja. Suomen Karmel-yhdistys 1981 (SSH)

Sukaattisitrüuna (hepr. etrog)

<https://fi.wikipedia.org/wiki/Sukaattisitrुuna>

<https://he.wikipedia.org/wiki/אתרוג>

Theological Wordbook of the Old Testament.

Ed. Harris & Archer & Waltke. Moody 1980 (TWOT)

Tsva'im (värejä)

<https://terms.hebrew-academy.org.il/Millonim/ShowMillon?KodMillon=120>

0. JOHDANTO

Osa kaatool-nomineista kirjoitetaan ך cholam male -vokaalimerkillä (ktiv male), monet adjektiivit ja kaikki kaatool-värit kuitenkin pelkällä cholam-pisteellä (ktiv chaser). Näiden kahden ryhmän (ktiv male vs. ktiv chaser) erottaminen on tarpeellista, koska ne taipuvat eri tavalla. Ktiv chaser -ryhmään kuuluu vain adjektiiveja, ktiv male -ryhmässä on adjektiivien lisäksi myös substantiiveja.

קָטוֹל adj. & subst. (kaatool-nom.)

- vahva taivutus: pitkä o-vokaali (cholam male) säilyy

קָטַל adj. (kaatool-nom. ktiv chaser)

- heikko taivutus: pitkä o-vokaali (cholam chaser) pyrkii muuttumaan lyhyeksi u-vokaaliksi kahdentaen samalla kolmannen radikaalin

Erityisesti Tanachin vanhemmissa osissa esiintyy myös vahvasti taipuvista kaatool-nomineista rinnakkaisia ktiv chaser -muotoja, jotka siis kuitenkin taipuvat vahvasti. Joillakin kaatool-nomineilla esiintyy sekä vahvaa että heikkoa taivutusta.

Suurin osa kaatool-nomineista on adjektiiveja. Numeraaleista eli lukusanoista tähän nominityyppiin kuuluu "shalosh, kolme". Lisäksi on joitakin kaatool-substantiiveja, joista tunnetuimpia ovat "adon, kavod ja shalom".

Myös vahvan verbin pa'alın (kalin) infinitivus absolutus on kaatool-muotoinen.

שָׁמַר pa. inf. abs. vartioiminen, käännös usein "vartioimalla"

H9 שמר shamar (467x) vartioida, varjella, noudattaa, säilyttää (verbitaul.)

<https://gen.fi/h9-3mr.html>

Jos kolmas juurikirjain voi kahdentua, niin heikkojen ktiv chaser -muotoisten kaatool-adjektiivien feminiini- ja monikkomuodot muuttuvat kahdennuksen myötä u-vartaloiseksi. Samalla kolmas juurikirjain kahdentuu. Tämä kahdentuminen on erityisen huomattava bekef-kirjainten osalta, joissa hankaava eli frikatiivinen ääntämys muuttuu dagesh chazak -pisteen myötä eksplösiiviseksi eli räjähtäväksi umpiäänteeksi.

צָהַב צְהֵבָה צְהֵבִים צְהָבוֹת
צהוב צהובה צהובים צהובות

adj. (kaatool-nom. ktiv chaser) (3x) keltainen

Jos kolmas juurikirjain ei voi kahdentua, niin myös heikot
ktiv chaser -adjektiivit säilyvät o-vartalosisina.

שָׁחַר שְׁחָרָה שְׁחָרִים שְׁחָרוֹת
שחור שחורה שחורים שחורות

adj. (kaatool-nom. ktiv chaser) (6x) musta

1. VAHVOJA KAATOOL-NOMINEJA

1.1 KAATOOL-SUBSTANTIIVEJA

אָדוֹן אֲדוֹן

mask. (kaatool-nom.) (759x) herra, Herra, aviomies

"veren kautta hallitseva ja ylläpitävä, elämää ja iloa tuottava"

H2 אָדָן adan (0/861) hallita ja ylläpitää veren kautta, tuottaa elämää ja iloa (juuri)
<https://gen.fi/h2-xdn.html>

כָּבוֹד [כְּבוֹד] כְּבוֹד

mask. [& 1x fem. 1Moos49_06]) (kaatool-nom.) (199x) kunnia, rikkaus
"painavuus"

H2 כָּבֵד kaved (113/) olla painava (juuri)

שָׁלוֹם [שְׁלָם] שְׁלָם

mask. (kaatool-nom., abstr. subst., ei mon.) (237x, 1Moos15_15) eheys, täyteys,
rikkomaton kokonaisuus, hyvinvointi, terveys, ystävällisyys, menestys,
pelastus, siunaus, rauha; Jeesus Kristus (Ps120_07, Ef02_14)

H2 שָׁלֵם shalem (117/1617) olla ehyt, täysi, terve, valmis (juuri)
<https://gen.fi/h2-3lm.html>

1.2 SHALOSH NUM. KOLME

שְׁלוֹשׁ [שְׁלֹשׁ] שְׁלוֹשׁ

num. fem. (kaatool-nom.) (602x) kolme

- שְׁלֹשׁ shalash (9/) olla kolmiosainen tai -jakoinen (juuri)

1.3 VAHVOJA KAATOOL-ADJEKTIIVEJA

גְּבוּהַ גְּבוּהַ

adj. (kaatool-nom.) (36x) korkea, ylhäinen, **high, tall, exalted**

H2 גָּבַהַ gavah (34/) olla korkea (juuri)

≠ נְמוּדָה / נְמוּדָה נְמוּדָה adj. (nif. partis.) PBH matala, alhainen

H2 מוֹךְ much (5/) olla köyhä, alhainen (juuri)

גְּבוּהַ גְּבוּהַ גְּבוּהַים גְּבוּהוֹת

גְּבוּהַ גְּבוּהַ גְּבוּהַים גְּבוּהוֹת

- voidaan taivuttaa myös ktiv chaser -muodossa:

גְּבוּהַ

adj. (kaatool-nom. ktiv chaser)

גְּבוּהַ גְּבוּהַ גְּבוּהַים גְּבוּהוֹת

גְּבוּהַ גְּבוּהַ גְּבוּהַים גְּבוּהוֹת

גְּדוּלַת גְּדוּלַת

adj. (kaatool-nom.) (526x) suuri, laaja, **big, large**

H2 גָּדַל gadel (116/) olla suuri (juuri)

≠ קָטָן adj. (kaataal-nom.: se, mikä tehdään; tehtävä asia) (47x)
pieni "pieneksi tehtävä, so. Kristus alhaisuuden tilassa"

≠ קָטָן adj. (kaatool-nom. ktiv chaser) (54x) pieni

H2 קָטַן katan (4/) olla pieni (juuri)

גְּדוּלַת גְּדוּלַת גְּדוּלַת גְּדוּלַת

גְּדוּלַת גְּדוּלַת גְּדוּלַת גְּדוּלַת

קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ

adj. (kaatool-nom.) (116x) pyhä, pyhitetty,
saint, holy, sacred, hallowed

H2 קָדַשׁ kadash (171/) olla pyhä, erotettu Jumalalle/jumalanpalvelukseen (juuri)

≠ טָמֵא adj. (kaateel-nom.) (87x) epäpuhdas, saastainen

H2 טָמַא tame (163/286) olla saastainen (juuri)

≠ חֹל חָלֵל adj. (7x) epäpyhä, arkinen, arki-

H2 חָלַל chalal (141/) lävistää, häpäistä, maallistaa (juuri)

קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ
 קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ

קָרוֹב קָרוֹב

adj. & subst. (kaatool-nom.) (78x) läheinen, lähellä oleva,
 subst. sukulainen, omainen

H2 קָרַב karev (280/) lähestyä (juuri)

≠ רָחוֹק adj. (kaatool-nom.) (85x) kaukainen

H2 רָחַק rachak (57/) olla kaukana (juuri)

קָרוֹב קָרוֹב קָרוֹב קָרוֹב
 קָרוֹב קָרוֹב קָרוֹב קָרוֹב

רָחוֹק רָחוֹק

adj. (kaatool-nom.) (85x) kaukainen

H2 רָחַק rachak (57/) olla kaukana (juuri)

≠ קָרוֹב adj. & subst. (kaatool-nom.) (78x)

läheinen, lähellä oleva; sukulainen, omainen

H2 קָרַב karev (280/) lähestyä (juuri)

רָחוֹק רָחוֹק רָחוֹק רָחוֹק
 רָחוֹק רָחוֹק רָחוֹק רָחוֹק

1.4 MATOK, MAKEA

מְתוֹק מַתוֹק

adj. (kaatool-nom.) (12x) makea, miellyttävä, suloinen, **sweet**

H2 מתק matak (6/) olla makea (juuri)

≠ מַר מֶר adj. (38x) katkera

H2 מרר marar (14/) olla katkera (juuri)

≠ חֶמוֹץ חָמוֹץ adj. (pa. pass. partis.) MH hapan, NH kärttyinen, nyreä

H2 חמץ chamats (6/) olla hapan (juuri)

- matok-sanat tai vutustusmuodoissa pitkä u-vartalovokaali (Sim lev!)

מְתוֹק מְתוֹקָה מְתוֹקִים מְתוֹקוֹת
מתוק מתוקה מתוקים מתוקות

2. HEIKKOJA KAATOOL-ADJEKTIIVEJA

2.1 VÄREJÄ

H3C Väřejä

Tsva'im (väřejä)

<https://terms.hebrew-academy.org.il/Millonim/ShowMillon?KodMillon=120>

אָדוּם אַדוּם

adj. (kaatool-nom. ktiv chaser) (9x) punainen "verenvärinen", **red**

H2 אדם adam (10/) olla verinen, verenvärinen (juuri)

אָדוּם אַדְמוּת אַדְמוּת אַדְמוּת
אדום אדומה אדומים אדומות

אַמִּץ אַמִּץ

adj. (kaatool-nom. ktiv chaser) (2x, Sak06_03, Sak06_07)

"vahvan värinen", NH punaruskea

H2 אמץ amats (41/) olla vahva (juuri)

- AHL: אדום-הום punaruskea
- BDB: **strong**, vahva
- BHSR: **flesh colored, skewbald**, ihonvärinen, valkean ja ruskean kirjava

- EShK: (?) אפר, מנומר(?) kirjava(?), harmaa(?)
- EShM: אפר harmaa
- HALOT: **flesh-coloured, skewbald**,
ihonvärinen, valkean ja ruskean kirjava
- HIRSCH: **strong color**, vahva väri
- KHAT: gescheckt / **piebald** / **coloris maculosi**, laikukas
- KLEIN: **reddish(?)**, **grey(?)**, **strong(?)**, punertava(?), harmaa(?), vahva(?)
- MLH: vahva, voimakas
- SSH: harmaa, harmahtava
- TWOT: **strong or piebald**, vahva tai laikukas

אֶמֶץ אֶמְצָה אֶמְצִים אֶמְצוֹת
אמוץ אמוצה אמוצים אמוצות

אפר אפור

adj. (kaatool-nom. ktiv chaser) NH (EBJ) harmaa, tuhkanvärinen,
grey, ash-coloured

H2 אפר afar (0/38) peittää (juuri)

צֶבַע-הָאֶפֶר צבע האפר

mask. tuhkan väri

אפר אפר

mask. (ε-segol.) (22x) tuhka "palaneen peittäjä"

אפרי

yks. + suff. yks. 1. c. minun tuhkani

אפר אפרה אפרים אפרות
אפור אפורה אפורים אפורות

ורד ורוד

adj. (kaatool-nom. ktiv chaser) NH (EBJ) vaaleanpunainen, pinkki,
ruusunvärinen, **pink, rose-coloured**

ורד ורד

mask. (a-segol.) PBHL (aram. ורדא < pers. wrda) ruusu

ורד ורדה ורדים ורדות

ורוד ורודה ורודים ורודות

זָהָב זהוב

adj. (kaatool-nom. ktiv chaser) MH kullanvärinen, kultainen,
golden, gold-coloured

זָהָב זהב

mask. (kaataal-nom.: se, mikä tehdään; tehtävä asia) (387x) kulta

זָהָב זָהָבִים זָהָבוֹת

זהוב זהובה זהובים זהובות

יָרֵק ירוק

adj. (kaatool-nom. ktiv chaser) (1x, Job39_08) vihreä
"maahan heitetty, kasvinvärinen"

- vrt. fotosynteesi, jossa Jumalan "maahan heittämä" valo synnyttää vihreän kasvillisuuden

צָבַע-הָעֵלִים וְהָעֵשֶׂב צבע העלים והעשב

mask. lehtien ja ruohon väri

H9 יָרֵק jarak (3x) sylkeä (verbi)

יָרֵק יָרֵקָה יָרֵקִים יָרֵקוֹת

ירוק ירוקה ירוקים ירוקות

כָּחַל כחול

adj. (kaatool-nom. ktiv chaser) PBH sininen "silmämaalin värinen"

צָבַע-הַשָּׁמַיִם צבע השמיים

mask. taivaan väri

- כָּחַל kachal (1x, Hes23_40) maalata sinistä väriä (antimonia) kulmakarvoihin ja silmäluomiin (jotta silmät näyttäisivät suuremmilta) "meikata"

כָּחַל כָּחֳלָה כָּחֳלִים כָּחֳלוֹת

כחול כחולה כחולים כחולות

כָּתוּם כְּתוּם

adj. (kaatool-nom. ktiv chaser) NH oranssi, kullanvärinen

כְּתוּם כְּתוּם

mask. (i-segol.) (9x) kulta "pysyvä/kestävä"

- כְּתוּם katam j. tehdä väri/ominaisuus pysyväksi/kestäväksi, v. (1x, Jer02_22)
nif. olla pinttynyt, pysyä likaisena eli "värittyneenä"

כְּתוּם כְּתוּמָה כְּתוּמִים כְּתוּמוֹת
כְּתוּם כְּתוּמָה כְּתוּמִים כְּתוּמוֹת

סָגוּל סָגוּל

adj. (kaatool-nom. ktiv chaser) NH violetti, sinipunainen, lila
"viinirypäletertun värinen", violet

סָגוּל סָגוּל

mask. (aram.) viinirypäleterttu = hepr. אֲשָׁכוּל אֲשָׁכוּל mask. (9x)

סָגוּל סָגוּלָה סָגוּלִים סָגוּלוֹת
סָגוּל סָגוּלָה סָגוּלִים סָגוּלוֹת

צָהָב צָהָב

adj. (kaatool-nom. ktiv chaser) (3x, 3Moos13_30) keltainen
"kuparinvärinen, kiiltävä"

צָהָב צָהָב או חֲלָמוֹן חֲלָמוֹן צָהָב
צָהָב צָהָב או חֲלָמוֹן חֲלָמוֹן צָהָב

mask. kullan tai munankeltuaisen väri

חֲלָמוֹן חֲלָמוֹן

mask. PBH munankeltuainen, **volk**

- צָהָב tsahav j. olla kiiltävä, v. (1x, Esra08_27) huf. olla tehty kirkkaaksi,
kuparin- tai pronssinkiiltäväksi

צָהָב צָהָבָה צָהָבִים צָהָבוֹת
צָהָב צָהָבָה צָהָבִים צָהָבוֹת

שָׁחַר שָׁחַר

adj. (kaatool-nom. ktiv chaser) (6x) musta "kirkasta tulevaisuutta etsivä"

- kun yö on pimeimmillään, niin aamunkoittokaan ei enää ole kaukana
- שָׁחַר shachar (1x, Job30_30) olla musta, mustua "etsiä kirkasta tulevaisuutta" (verbi)

שָׁחַר שָׁחַר שָׁחַר שָׁחַר שָׁחַר שָׁחַר
שָׁחַר שָׁחַר שָׁחַר שָׁחַר שָׁחַר שָׁחַר

תָּרֵג תָּרֵג

adj. (kaatool-nom. ktiv chaser) NH (denom. אֶתְרוֹג sukaattisitrुuna) keltainen
"sitruunanvärinen"

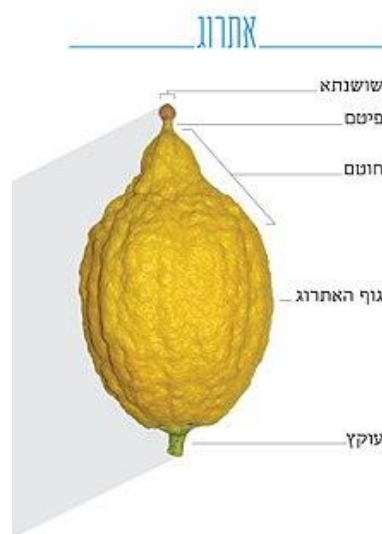
אֶתְרוֹג אֶתְרוֹג

mask. PBHL (pers.) etrog, sukaattisitrुuna, *Citrus medica*

Sukaattisitrुuna (hepr. etrog)

<https://fi.wikipedia.org/wiki/Sukaattisitrुuna>

<https://he.wikipedia.org/wiki/אתרוג>

תָּרֵג תָּרֵג תָּרֵג תָּרֵג תָּרֵג תָּרֵג
תָּרֵג תָּרֵג תָּרֵג תָּרֵג תָּרֵג תָּרֵג

2.2 MUITA HEIKKOJA KAATOOL-ADJEKTIIVEJA

אָרֶךְ אַרוֹךְ

adj. (kaatool-nom. ktiv chaser) (3x) pitkä, kauan jatkuva/kestävä

H9 אַרְךְ arach (34x) olla pitkä, jatkua, kestää kauan (verbi)

<https://gen.fi/h9-xrk.html>

אָרֶךְ אַרְכָּה אַרְכֵּי אַרְכֹּת
אַרוֹךְ אַרוֹכָה אַרוֹכֵי אַרוֹכֹת

גְּבוּהַ גְּבוּהָ

adj. (kaatool-nom. ktiv chaser) (36x) korkea, ylhäinen, **high, tall, exalted**

H2 גְּבוּהַ גְּבוּהָ gavah (34/) olla korkea (juuri)

≠ נְמוּדָה / נְמוּדָה נְמוּדָה adj. (nif. partis.) PBH matala, alhainen

H2 מוֹדָה much (5/) olla köyhä, alhainen (juuri)

• voidaan taivuttaa myös ktiv male -muodossa גְּבוּהָ

• rinn. yks. fem. גְּבוּהִית

גְּבוּהַ גְּבוּהָ \ גְּבוּהִית גְּבוּהֵי גְּבוּהֹת

גְּבוּהַ גְּבוּהָ גְּבוּהֵי גְּבוּהֹת

קָטָן קָטוֹן

adj. (kaatool-nom. ktiv chaser) (54x) pieni = קָטָן

≠ גְּדוּלָה adj. (kaatool-nom.) (526x) suuri

• feminiini- ja monikkomuodot muodostetaan rinnakkaisesta

קָטָן-adjektiivista

קָטָן קָטָנָה קָטָנִים קָטָנוֹת

קָטוֹן קָטוֹנָה קָטוֹנִים קָטוֹנוֹת